

КНІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра філософських та соціальних наук

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою *КНТЕУ*
(пост. п. *01* від *28* *03*. 2019 р.)
Ректор *[підпис]*

[підпис]
А. А. Мазаракі

СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї ТА МОЛОДІ / SOCIOLOGY OF FAMILY AND YOUTH

ПРОГРАМА ТА РОБОЧА ПРОГРАМА

освітній ступінь
спеціальність

«бакалавр» / bachelor

спеціальність
спеціалізація

05 Соціальні та поведінкові науки / Social and behavioral sciences
054 Соціологія / Sociology
«Соціологія економічної діяльності» / Sociology of Economic Activity

Київ 2019

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ заборонено

Автор: к.і.н., доцент Разіцький В.Й.

Програму та робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософських та соціальних наук «27 лютого» 2019 р., протокол № 1

Рецензент:

Шип Н.А., д. істор.н., проф.,

Навчально-методичне видання

Соціологія сім'ї та молоді

ПРОГРАМА ТА РОБОЧА ПРОГРАМА

**освітній ступінь
спеціальність
спеціальність
спеціалізація**

**«бакалавр»
05 Соціальні та поведінкові науки
054 Соціологія
«Соціологія економічної діяльності»**

Автор: РАЗІЦЬКИЙ Віталій Йосипович

Видавець і виготовлювач
Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ-156, Україна, 02156

© Разіцький В.Й.
© Київський національний
торговельно-економічний
університет, 2019

ВСТУП

Реалії сучасного життя ставлять особливі вимоги до вивчення різних аспектів функціонування суспільства, потребують нового мислення та високої загальної культури. Сім'я є середовищем первинної соціалізації людини, тому проблеми, пов'язані з сім'єю, були і залишаються актуальними. Так само актуальними є проблеми молоді, оскільки її самопочуття є одним із головних показників розвитку суспільства.

Соціологія сім'ї та молоді – галузь соціологічної науки, яка вивчає сім'ю і молодь як соціальну спільноту. Вивчаючи дану дисципліну, студенти отримують знання у сфері соціалізації та виховання поколінь, що вступають у життя; зможуть дослідити процес соціальної спадкоємності та успадкування молоддю знань і досвіду від старших поколінь; особливості способу життя молоді, формування її життєвих планів і ціннісних орієнтацій, у тому числі професійних; соціальну мобільність, здійснення соціальних ролей різними групами молоді тощо.

Навчальна дисципліна «Соціологія сім'ї та молоді» є важливим компонентом циклу загальнопрофесійних дисциплін, які вивчаються студентами зі спеціальності 054 «Соціологія». Дисципліна «Соціологія сім'ї та молоді» є вибірковою.

Програма дисципліни «Соціологія сім'ї та молоді» складається з наступних розділів:

I. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни (компетентності), її місце в освітньому процесі.

II. Зміст дисципліни.

III. Структура дисциплін та розподіл годин за темами (тематичний план.)

IV. Тематика та зміст лекційних семінарських, практичних, самостійної роботи.

V. Список рекомендованих джерел.

I. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни (компетентності), її місце в освітньому процесі

Мета дисципліни розкриття головних проблем соціології сім'ї та молоді, що мають теоретичне та практичне значення, а саме: вивчення ролі та місця сім'ї і молоді в соціальному розвитку суспільства; ознайомлення з основними поняттями та принципами, класичними та сучасними підходами до вивчення соціального феномена «сім'я», її соціальними функціями, теоретичними та емпіричними дослідженнями; аналіз «соціального портрету» різних груп молоді; вивчення потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій, соціальних очікувань молоді в усіх сферах життєдіяльності; формування активної життєвої позиції, стилю життя та поведінки; вивчення життєвих планів молоді та визначення оптимальних

умов їх реалізації; дослідження резервів соціальної активності та причин пасивності, включення молоді в соціальне управління та самоуправління на різних рівнях; визначення морально-психологічної готовності до праці та до безробіття тощо.

Завданнями навчальної дисципліни є вивчення:

- характеристик сім'ї, шлюбу та виховання як соціальних феноменів, їх еволюції та перспектив в сучасному українському суспільстві, впливу соціальної політики на функціонування сім'ї;
- основних етапів становлення та розвитку соціології молоді, які відображають етапи зміни та удосконалення соціальної науки;
- теоретичних засад аналізу сімейних відносин та виховання;
- категоріального - понятійного апарату соціології сім'ї та молоді;
- розуміння сім'ї як соціального інституту та малої соціальної групи;
- особливостей сімейних відносин традиційних та сучасних суспільствах;
- перспектив розвитку шлюбно-сімейних відносин;
- основних аспектів життєдіяльності молодіжної соціальної спільноти.

Предметом вивчення дисципліни «Соціологія сім'ї та молоді» є закономірності функціонування сімейно-шлюбних стосунків у соціальній системі, соціально-демографічну спільність суспільства, що перебуває в процесі переходу від дитинства до дорослого життя і переживає стан сімейної та позасімейної соціалізації, інтерналізації норм і цінностей, творення соціальних і професійних очікувань, ролей, статусу.

Програма та Робоча програма дисципліни підготовлені для студентів освітнього ступеня «бакалавр».

Після вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- специфіку соціологічного підходу до вивчення сім'ї, шлюбу та виховання;
- основні етапи розвитку сім'ї та шлюбу;
- типи сім'ї та шлюбу;
- моделі сімейного виховання та фактори, що їх обумовлюють;
- функцій сучасної сім'ї та їх динаміку;
- характеристики сучасної сім'ї та шлюбу в глобальному соціальному середовищі та в Україні;
- засади та специфіку соціальної політики в сфері сім'ї та молоді.
- Основні молодіжні проблеми, поняття і категорії;

- виділяти основні ознаки сучасного політичного життя країни та визначати його вплив на молодіжне середовище;
- самостійно досліджувати економічний стан та прогнозувати соціально-економічні проблеми молоді на сучасному етапі;
- аналізувати проблеми молодіжної освіти, що відбуваються в молодіжному середовищі.

У процесі вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- характеризувати сім'ю як соціальний інститут та малу соціальну групу;
- критично оцінювати та аналізувати сучасний стан української сім'ї;
- визначати методи дослідження проблематики соціології сім'ї та молоді, аналізувати та презентувати наукову інформацію з питань сім'ї, шлюбу та виховання.
- правильно та науково обґрунтовано застосовувати отримані теоретичні знання, власну наукову ерудицію та особистий життєвий досвід для аналізу, узагальнення і оцінки процесів та явищ у молодіжному середовищі;
- орієнтуватись у науковій та періодичній літературі та інформації з молодіжних питань.

Місце навчальної дисципліни в освітньому процесі.

Дисципліна «Соціологія сім'ї та молоді» опирається на знання і навички, отримані в рамках таких попередніх курсів як «Філософія», «Історія соціології», «Загальна соціологічна теорія», «Основи демографії», «Історія українського суспільства», «Політологія».

Дисципліна «Соціологія сім'ї та молоді» розрахована на 180 годин, з них 36 годин лекційні заняття та 36 годин семінарські заняття. На самостійну роботу студентів – 108 годин. Дисципліна розрахована на шість кредитів ЄКТС. Форма підсумкової атестації – екзамен.

II. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до курсу «Соціологія сім'ї як наука»

Соціологія сім'ї як спеціальна соціологічна теорія. Специфіка вивчення сім'ї в соціології. Об'єкт та предмет соціології сім'ї. Основні категорії (умови життя сім'ї, спосіб мислення сім'ї, структура сім'ї, життєвий цикл, спосіб життєдіяльності, успішність функціонування). Поняття соціального інституту та малої соціальної групи.

Сім'я як соціальний інститут. Суспільна свідомість у сфері шлюбно-сімейних стосунків. Успішність функціонування сім'ї в конкретних соціальних умовах. Зміна системи сімейних норм та цінностей. Ефективність функціонування сім'ї в суспільстві.

Місце соціології в структурі соціологічного знання. Взаємозв'язок соціології сім'ї з іншими галузями соціології. Соціологія сім'ї серед наук про сім'ю. Соціологія сім'ї та демографія. Взаємозв'язок із соціальною статистикою, соціальною психологією, соціальною педагогікою.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 8, 9, 12, 13, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 2. Становлення і розвиток соціології сім'ї як науки.

Основні етапи вивчення сім'ї (теологічний, метафізикофілософський, науковий). Особливості розгляду сім'ї на теологічному етапі: сім'я як вихідна ланка суспільства, пріоритет патріархальної сім'ї, непохитність моногамного шлюбу. Метафізико-філософський етап. Критика теологічного етапу. Роль етнографічних досліджень у вивчення сім'ї.

І.Я. Бахофен – історик, дослідник сім'ї та шлюбу. Етнографічні дослідження сім'ї. Проміскуїтет як найдавніша форма шлюбу. Матріархат (гінекократія) як альтернатива патріархальній сімейній системі. Дж.Ф. Мак-Леннан та обґрунтування 7 альтернативи моногамного шлюбу – поліандрії. Сім'я в соціологічній теорії О. Конта.

Розгляд сім'ї з позиції соціальної статистики. Функції сім'ї. Особливості побудови сім'ї (соціальна ієрархія та субординація). Жінка в сім'ї. Науковий етап. Особливості макросоціологічного підходу до вивчення сім'ї. Інституційно-історичний підхід. Л.Г. Морган як засновник науки про сім'ю. Концепція моногенізму. Епохи в розвитку людського суспільства та форми шлюбно-сімейних стосунків, що їм відповідають. Ф. Енгельс „Про походження сім'ї, приватної власності та держави”. Взаємозв'язок між економічним розвитком суспільства та домінуючою в ньому формою сімейних стосунків. Переваги моногамного шлюбу. Соціобіологічна парадигма (Е. Вілсон, Ю. Новоженев) про вплив біологічних факторів на сімейну поведінку людини. Теорія сексуального договору (Ю. Новоженев). Функціональна парадигма (Т. Парсонс, Р. Мертон). Сім'я – стабільний елемент суспільства, який пов'язаний із ним своїми функціями.

Функції сім'ї. Типи лідерства в сім'ї (за Т.Парсонсом). Роль жінки та чоловіка в сім'ї. Конфліктологічна теорія (Х. Гартман). Сім'я – мікрокосм, що відображає суспільні конфлікти. Вона – місце боротьби за розподіл матеріальних благ, ведення домашнього господарства та виховання дітей. Вміння вирішувати конфлікти – показник життєздатності сім'ї.

Влада в сім'ї. Феміністична теорія. Ідея перегляду соціальних ролей в сім'ї. Звільнення жінки від експлуатації в сім'ї. Мікросоціологічний підхід (Ф. Ле Пле, Е. Берджес) до вивчення сім'ї. Емпіричні дослідження сім'ї та шлюбу. Ф. Ле Пле – родоначальник мікросоціологічного підходу.

Символічний інтеракціонізм (Дж.Г. Мід, Ч. Кулі). Теорія обміну (Дж. Хоманс). Етнометодологія (Г. Гарфінкель). Психоаналітична теорія.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 8, 12, 13, 16, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 3. Соціальна сутність сім'ї

Визначення понять: моногамія, полігамія, ендогамія, екзогамія; матриархальна, патріархальна та егалітарна сім'я; гомогенна та гетерогенна сім'я; матрилокальна, патрилокальна та неолокальна сім'я; нуклеарна та розширена сім'я. Історичні форми шлюбу: проміскуїтет, дуально-родовий шлюб, індивідуальна сім'я.

Структура сім'ї: структура влади, структура комунікації, рольова структура. Основні функції сім'ї: репродуктивна, виховна, господарсько-побутова, сфера первинного соціального контролю, сфера духовного спілкування, соціально-статусна, дозвільна, емоційна, сексуальна. Спосіб життя сім'ї. Критерії успішності подружжя.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 8, 12, 13, 15, 18, 21, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 4. Сімейна політика

Державна політика України до проблем сім'ї. Соціологічний аналіз змін в інституції сім'ї під впливом соціально-економічних (ринкових), політичних, соціокультурних перетворень в українському суспільстві. Роль Державної соціальної служби для сім'ї. Соціальні права сім'ї. Становище сімей в Україні: моніторинг.

Цілі сучасної «шлюбно-сімейної» політики. Напрями регуляції шлюбно-сімейних відносин. Державні програми боротьби з насиллям. Специфіка функціонування сім'ї в різних соціальних групах. Вплив макросоціальних явищ на розвиток сім'ї. Сім'я та процеси науково-технічної революції, урбанізації, міграції.

Специфіка сільської та міської родини. Класова, професійна та соціальна диференціація сімей. Соціально-гомогенні та гетерогенні сім'ї. Ідеологія, культура, мораль, релігія та сім'я в сучасному суспільстві. Основні види діяльності центрів соціальних служб сім'ї. Вплив соціальної політики на здійснення сім'єю виховної функції.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 13, 15, 18, 21, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 5. Життєвий цикл сім'ї

Поняття життєвого циклу сім'ї. Критерії конструювання життєвого циклу сім'ї. Конструювання життєвого циклу сім'ї за критерієм батьківства. Життєві цикли сім'ї: стадії бездітності (від одруження), стадія репродуктивного батьківства (від народження першої дитини до народження останньої), стадія прабатьківства (від народження першого онука або онучки та відокремлення дітей від батьків до смерті одного чи обох прабатьків).

Основні етапи формування і розвитку сімейно-шлюбних відносин. Дошлюбний період: знайомство, розвиток симпатії й закоханості, зустрічі, зближення і початок сексуально-шлюбних відносин. Спільне проживання, народження дітей як початок і основа сімейного життя.

Поняття неповноти життєвого циклу сім'ї. Класифікація чинників, які визначають неповноту життєвого циклу сім'ї. Поняття кризових (стресових) сімейних подій та їх вплив на етапи життєвого циклу сім'ї. Вивчення життєвого циклу сімей за допомогою методу життєвих історій сімей (методу сімейних біографій).

Етапи розвитку сім'ї: утворення сім'ї, початок дітонародження, завершення дітонародження, "порожнє гніздо", припинення існування сім'ї.

Основні підходи до визначення поняття «молода сім'я»: за віком подружжя, за терміном спільного проживання, за комплексним критерієм. Особливості молодої сім'ї.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 14, 18, 20, 21, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 6. Основні типи сімейної поведінки

Поняття шлюбної поведінки. Сімейна поведінка як різновид соціальної поведінки. Потреби, які реалізує сімейна поведінка. Фактори, які впливають на вибір шлюбного партнера: культурні (правило ендогамії-екзогамії), соціологічні (гомогамія та просторова близькість), психологічні (любов). Поняття сексуальної поведінки та сексуальної культури. Поняття репродуктивної поведінки, репродуктивного процесу та репродуктивного циклу. Види репродуктивних мотивів: економічні, соціальні, психологічні. Основні теорії планування сім'ї та народжуваності.

Процес припинення шлюбу (розлучення). Шлюбні та дошлюбні фактори, які впливають на якість шлюбу. Мотивація розлучень. Насильство в сім'ї.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 8, 10, 15, 20, 21, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 7. Дозвілля сім'ї

Історичні аспекти становлення і розвитку сімейного дозвілля в Україні. Загальна характеристика дозвілля і дозвіллевої діяльності (поняття, концепції, структура, принципи, функції, види та специфічні ознаки дозвілля). Соціально-виховне значення дозвіллевої діяльності дітей, підлітків та молоді. Напрями, форми, методи соціально-педагогічної діяльності сім'ї у сфері дозвілля

Активні форми проведення дозвілля (туристичні подорожі, спортивні розваги, відвідування дозвіллевих комплексів). Одомашнення дозвілля (читання, спілкування у сімейному колі, перегляд відео, спільне ведення домашнього господарства). Взаємозв'язок сімейного життя та професійної діяльності батьків.

Вплив народних свят та обрядів на процес сімейного виховання. Сімейне дозвілля як необхідна умова духовного життя сім'ї та особистості. Соціально-культурний потенціал сімейного дозвілля. Основні види сімейного дозвілля. Історичні аспекти становлення і розвитку сімейного дозвілля в Україні. Вплив народних свят та обрядів на процес сімейного виховання. Соціально-культурний потенціал сімейного дозвілля.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 8, 10, 15, 20, 21, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 8. Емансипація жінок і сім'я

Галузева та професійна діяльність жінок. Історія та причини залученості жінок у сферу суспільного виробництва. Характеристика професійних та сімейно-побутових ролей сучасної жінки. Гендерні ролі та гендерні стереотипи як причини існуючого поділу праці між статями. Мотиви праці та задоволеність жінок працею.

Ставлення жінки до ринкових відносин. Жіноче безробіття. Хатня праця, вільний час та розвиток особистості жінки. Допомога жінці та сім'ї з боку суспільства – важлива умова зростання економічного та політичного потенціалу суспільства.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 8, 10, 17, 18, 19, 20, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 9. Сучасна сім'я: проблеми та перспективи

Соціальні фактори кризи сучасної сім'ї. Значення вікової гомогамії шлюбних партнерів. Сімейні конфлікти, їх причини та шляхи вирішення. Розлучення та їх причини. Соціологічні дослідження сімейних конфліктів і розлучень у країнах Заходу та в Україні. Проблеми насильства в сучасній сім'ї: види, причини та шляхи вирішення.

Альтернативні варіанти шлюбу та сім'ї: гомосексуалізм, груповий шлюб, співжиття. Тенденції розвитку сучасної сім'ї. Взаємовідносини колишнього подружжя, батьків та дітей. Проблема самотніх людей. Збільшення кількості неповних сімей, зменшення середньої тривалості шлюбу, «серійна моногамія».

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 8, 16, 20, 21, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 10. Соціологія молоді як наука

Об'єкт соціології молоді, її проблематика, підходи, напрями, рівні та специфіка соціологічного підходу до вивчення молодіжних проблем. Сучасні проблеми молоді та їх типи. Сутність та зміст процесів життєвого самовизначення молоді (соціального, політичного, професійного та економічного). Три рівні опису молоді: індивідуально-психологічний, соціально-психологічний і соціологічний.

Основні проблеми соціології молоді. Основні напрями в розробці спеціальних соціологічних теорій молоді. Нерозвиненість соціології молоді в СРСР та причини її кризи. Головні аспекти дослідження проблем молоді в Радянському Союзі та їх вади. Протиріччя даних та інтерпретацій.

Проблема неадекватності категоріально-понятійного апарату. Проблема узагальнюючих оцінок положення молоді у вітчизняній практиці досліджень. Зміни предмету соціології молоді, її ціль та завдання. Зміна дослідницьких методів. Зв'язок соціології молоді з іншими галузевими соціологіями та науками. Соціологія молоді та ювенологія. Шляхи розвитку соціології молоді в Україні на сучасному етапі.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 11, 14, 15, 16, 18, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 11. Молодіжна освіта та професійна самореалізація

Роль та значення освіти в суспільстві, у формування особистості, її громадянських якостей, життєвої позиції. Принципи історико-соціологічного аналізу освіти. Освіта та виховання: діалектика

взаємозв'язку в процесі соціалізації особистості, в підготовці молоді до соціально-професійних ролей.

Освіта як соціальне явище, її мета, завдання, функції. Освіта в СРСР – досягнення та недоліки. Освіта в Україні у перехідний період. Соціальна диференціація в системі освіти. Освітні та професійні плани школярів та ціннісні орієнтації студентів. Принципи реформування освіти в Україні (безперервна система освіти).

Система дошкільних закладів. Середні заклади освіти (сільська школа). Заклади інтернатного типу. Позашкільні заклади освіти. Заклади професійної освіти. Вищі учбові заклади. Заклади післядипломної освіти. Етнокультурні принципи освіти а виховання в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 14, 15, 16, 18, 19, 20.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 12. Молодь у демографічному вимірі

Висвітлення соціально-демографічного виміру молоді в світі та в сучасній Україні. Визначення зміни та перспективи молодіжної популяції в головних регіонах світу. Стан молодіжної популяції в містах та селах в світі. Чоловіча та жіноча частини молодіжної популяції. Подружній статус та створення сім'ї.

Доля молоді у віковій структурі населення світу. Загальна соціально-демографічна ситуація в Україні. Статева структура молоді в Україні. Стан народжуваності та смертності в Україні. Молодіжні міграційні процеси в світі та в сучасній Україні. Особливості соціологічного виміру соціально-демографічних процесів української молодіжної популяції.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 13. Соціалізація, соціальне самопочуття та соціальна мобільність молоді

Сутність процесу соціалізації молоді. Парадигмальні відмінності теорій соціалізації. Марксистське розуміння соціалізації. Соціалізаційні теорії Е.Дюркгейма, Г.Тарда, Т.Парсонса, П.Сорокіна, Р.Мертонна, Дж.Дьюї. Інтераціоналістські концепції соціалізації. Психоаналітичне трактування соціалізації. Трактування соціалізації з позицій розуміючої соціології. Трактування соціалізації в сучасних соціологічних теоріях (Е.Еріксон, Е.Фромм, В.Франкл). Позиція І.Кона. Дискусія Піаже-Виготський. Результативність соціалізації: точка зору П.Бурд'є. Фактори, що впливають на соціалізацію молоді. Стадії процесу соціалізації, процес

становлення особистості. Механізми розвитку особистості.

Поняття соціалізаційної норми (її природа, сутність, типи та структурування). Агенти та інститути соціалізації молоді. Соціалізація та соціальний контроль. конформізм, самосвідомість та ресоціалізація. Радянська модель соціалізації молоді. Розбалансованість соціалізації української молоді (теоретичний аспект). Загальносистемні фактори соціалізації в сучасній Україні (інституціональні зміни, інші зовнішні впливи на соціалізацію в наш час). Соціальна мобільність сучасної української молоді.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 14. Молодіжна сім'я як предмет соціологічного та соціально-психологічного дослідження

Місце сім'ї в системі життєвих цінностей, стан та перспективи розвитку сім'ї, її структуральні особливості. Тенденції зміни історичних типів сім'ї, фактори, що впливають на її стабільність. Специфіка молодіжної шлюбності та розлучень в Україні. Міжособистісні конфлікти в сім'ї. Репродуктивні орієнтації та репродуктивна поведінка молодого подружжя в Україні. Соціально-економічні та психологічні проблеми молодого українського подружжя. Критичні концепції сучасної сім'ї.

Соціокультурна типологія любові та сексуальності. Теорії еротико-сексуальних відносин між чоловіком та жінкою. Структурні зміни в культурі сексуального. Принципи, що визначають відношення суспільства до сексуальності. Соціокультурні аспекти сексуальності. Традиційні сексуальні стереотипи. підліткова сексуальна поведінка. Сексуальність у шлюбі. Соціологія сексуальності: сучасний стан та тенденції.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 12, 14, 16, 18, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 15. Ціннісні орієнтації, культурні потреби та духовний світ молоді.

Суспільство та субкультура: її сфери, риси, складові, форми та різновиди. Ціннісні орієнтації та системи цінностей молоді, їх сутність та особливості формування. Потреби молоді як основний стимул до діяльності в інтересах саморозвитку та самовдосконалення. Ціннісні орієнтації та потреби молоді, їх роль в досягненні життєвих планів юнаків та дівчат.

Соціально-психологічний феномен духовності як інтегральний

показник соціалізації особистості, формування її моральних цінностей та життєвої позиції. Соціологічні проблеми становлення громадянськості, виховання національної самосвідомості, політичної культури молоді. Релігійність молоді як предмет соціологічного дослідження.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 12, 14, 16, 18, 20, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 16. Молодіжна субкультура та контркультура в світі та в сучасній Україні

Факторна обумовленість молодіжної субкультури. Особливості молодіжної субкультури. Витоки та історичний розвиток неформального руху, причини виникнення. Контр-культурні риси молодіжної субкультури. Соціально-психологічні проблеми впливу сучасного масового мистецтва на молодь. Моральні переконання, ідеали, самосвідомість і почуття дорослості як основні новотвори молоді.

Типологізація підходів до вивчення субкультур, класифікація й ознаки неформальних об'єднань. Тенденції дегуманізації та деморалізації змісту молодіжного мистецтва. Поняття молодіжного жаргону, його функції. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні. Неформальний рух в сучасному українському суспільстві. Культурні запити української молоді.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 12, 14, 16, 18, 19, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 17. Молодь в сфері праці та зайнятості. Молодіжне безробіття

Праця як основний засіб задоволення потреб людини, забезпечення її життєдіяльності, особливості працездатності. Дається характеристика головних соціологічних проблем ринкової економіки, ринкових трансформацій та економічної поведінки молоді посттоталітарних країн на ринку праці. Ринок праці в СРСР та в сучасній Україні.

Економічне становище української молоді в пострадянський період. Умови адаптації молоді до ринкових відносин. Тенденції соціального розшарування. Характерні особливості професійного самовизначення молоді. Зміни в ціннісних орієнтаціях, трудовій моралі, економічній свідомості та поведінці сучасної української молоді. Практичні аспекти підготовки молоді до праці. Адаптація молоді на виробництві.

Структура зайнятості та сучасний розподіл молоді в сфері виробництва, торгівлі, обслуговування. Самореалізація молоді в сфері підприємництва та бізнесу. Вторинна зайнятість молоді.

Молодіжне безробіття та його соціально-економічні наслідки. Соціально-психологічні аспекти безробіття. Приховане безробіття, його причини, особливості та наслідки. Роль безробітного як рольовий тип.

Трудове законодавство України стосовно молоді. Заходи, спрямовані на вирішення проблем молодіжної зайнятості, та міжнародний досвід в цьому.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 12, 14, 16, 18, 19, 20, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

Тема 18. Негативні явища в молодіжному середовищі. Девіантна та делінквентна поведінка молоді

Сутність понять «девіантна (відхилена) поведінка» та «соціальні норми». Причини девіантної поведінки молоді та молодіжної злочинності в світі та в сучасній Україні. Форми девіантної поведінки молоді: пияцтво, алкоголізм, наркоманія та токсикоманія, суїцидальна поведінка, злочинність, втеча підлітків з дому (бродяжництво), релігійні угруповання деструктивних культів, девіантна поведінка в сфері комерційно-бізнесових об'єднань («дикі» форми комерційних об'єднань), «дідівщина» в армії, вандалізм, проституція. Порушення моральних та інших соціальних норм.

Сутність терміну «делінквентна поведінка». Кримінологічні теорії злочинності: позитивізм в соціології молодіжної злочинності, біологічні теорії, психологічне пояснення злочинності. Підліткова та молодіжна злочинність в Україні. Причини зростання злочинності серед неповнолітніх. Молодіжна злочинність за кордоном.

Молодіжні злочинні угруповання, їх типологія. Типологія членів молодіжних угруповань.

Заходи протидії молодіжній злочинності в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додатковий: 12, 14, 16, 18, 21, 22.

Інтернет-ресурси: 23-31.

III. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ ТА РОЗПОДІЛ ГОДИН ЗА ТЕМАМИ (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН).

№ з/п	Назва теми	Кількість годин				Форми контролю
		Усього годин/кредитів	з них			
			лекції	семінарські заняття / МК	самостійна робота студентів	
1	Вступ до курсу «Соціологія сім'ї як наука».	8	2	2	4	О, КТ, ТЗ, ЕК
2	Становлення і розвиток соціології сім'ї як науки.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
3	Соціальна сутність сім'ї.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
4	Сімейна політика.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
5	Життєвий цикл сім'ї.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
6	Основні типи сімейної поведінки.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
7	Дозвілля сім'ї.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
8	Емансипація жінок і сім'я.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
9	Сучасна сім'я: проблеми та перспективи.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
10	Соціологія молоді як наука.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
11	Молодіжна освіта та професійна самореалізація.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
12	Молодь у демографічному вимірі.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
13	Соціалізація, соціальне самопочуття та соціальна мобільність молоді.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК

14	Молодіжна сім'я як предмет соціологічного та соціально-психологічного дослідження.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
15	Ціннісні орієнтації, культурні потреби та духовний світ молоді. Молодіжна субкультура та контркультура в світі та в сучасній Україні.	12	2	2	8	О, КТ, ТЗ, ЕК
16	Молодіжна субкультура та контркультура в світі та в сучасній Україні.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК, ККР
17	Молодь в сфері праці та зайнятості. Молодіжне безробіття.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
18	Негативні явища в молодіжному середовищі. Девіантна та делінквентна поведінка молоді.	10	2	2	6	О, КТ, ТЗ, ЕК
Разом:		180/6	36	36	108	
Підсумковий контроль						екзамен

Скорочення:

О – опитування

КТ – комп'ютерне тестування

ТЗ – творче завдання

ЕК – експрес-контроль

ККР – комплексна контрольна робота

IV. ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Результати навчання	Навчальна діяльність*	Робочий час студента, год.	Оцінювання у балах
<p>Знати: основні категорії соціології сім'ї, сучасні соціологічні концепції для аналізу та інтерпретації соціальних явищ і процесів.</p> <p>Вміти: аналізувати та інтерпретувати нові соціальні явища й процеси; зіставляти соціокультурні особливості, характеризувати соціокультурні</p>	<p>Тема 1. Вступ до курсу «Соціологія сім'ї як наука»</p> <p>Лекція. Соціологічний аналіз сім'ї</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет та об'єкт соціології сім'ї. Основні категорії соціології сім'ї. 2. Сім'я як соціальний інститут та мала соціальна група. 3. Взаємозв'язок соціології сім'ї з іншими науками. <p>Семінар. Базові наукові підходи до вивчення сім'ї</p> <p>План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціологія сім'ї як спеціальна соціологічна теорія, предмет, об'єкт, основні категорії. 2. Специфіка макросоціологічного та мікросоціологічного підходів до вивчення сім'ї. Сім'я як соціальний інститут та мала соціальна група. 3. Місце соціології сім'ї в системі соціологічних знань. <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте особливості розгляду сім'ї на теологічному етапі. 2. Дискусія на тему: «Вплив біологічних факторів на сімейну поведінку людини (на основі вчення Е. Вілсона, Ю. Новоженова)». <p>Список рекомендованих джерел</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>4</p>	<p>0-4</p>

<p>особливості сім'ї, причини започаткування шлюбних відносин та їх значення для соціуму.</p>	<p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 8, 9, 12, 13, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>		
<p>Знати: історію розвитку соціології сім'ї як науки; теоретичні та методологічні підходи до аналізу сім'ї.</p> <p>Вміти: характеризувати макро- та мікросоціологічні підходи до вивчення сім'ї; застосовувати соціологічний підхід до аналізу сімейної проблематики.</p>	<p>Тема 2. Становлення і розвиток соціології сім'ї як науки. Лекція. Історія розвитку соціології сім'ї План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> Сім'я в протосоціології. Макросоціологічний підхід до вивчення сім'ї. Мікросоціологічні підходи. <p>Семінар. Типологія теоретичних і методологічних підходів до аналізу сім'ї План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> Специфіка предмета соціології сім'ї в історичній ретроспективі. Типологія теоретичних підходів до вивчення сім'ї. Історичний розвиток уявлень про сім'ю. Методологічні підходи до аналізу сім'ї. <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Підготуйте доповідь на тему: «Гіпотези щодо виникнення первісних форм шлюбу».</i> <i>Дискусія на тему: «Тенденції шлюбно-сімейних стосунків в Україні».</i> <p>Список рекомендованих джерел Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 8, 12, 13, 16, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>6</p>	<p>0-5</p>
<p>Знати: цілі, завдання, функції, типологізацію сімей; форми</p>	<p>Тема 3. Соціальна сутність сім'ї Лекція. Характерні особливості сім'ї як малої соціальної групи План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> Сім'я як мала соціальна група. Цілі, завдання і функції сім'ї щодо індивіда. Сімейна група та родинні зв'язки. Типологізація сімей. Форми шлюбів. 	<p>2</p>	

<p>шлюбів; особливості процесу самореалізації особистості в сім'ї.</p> <p>Вміти: використовувати новітні методи збору та аналізу соціологічної інформації для вирішення практичних завдань; характеризувати теорії досліджень сімейних груп, родинних зв'язків та аналізувати форми шлюбів.</p>	<p align="center">Семинар. Сім'я та особистість</p> <p align="center">План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> Склад та структура сім'ї. Функції сім'ї для особистості та суспільства. Самореалізація особистості у сім'ї. <p align="center">Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Підготуйте доповідь на тему: «Критерії успішності подружжя».</i> <i>Виконайте творче завдання на тему: «Сімейні цінності, норми та зразки поведінки включення індивіда у сім'ю».</i> <p align="center">Список рекомендованих джерел</p> <p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 8, 12, 13, 15, 18, 21, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	<p align="center">2</p> <p align="center">6</p>	<p align="center">0-5</p>
<p>Знати: Цілі, мету, основні завдання державної сімейної політики; основні види діяльності центрів соціальних служб сім'ї.</p> <p>Вміти: характеризувати</p>	<p align="center">Тема 4. Сімейна політика</p> <p align="center">Лекція. Держава і сім'я</p> <p align="center">План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> Характеристика державної сімейної політики. Цілі сучасної шлюбно-сімейної політики. Основні види діяльності центрів соціальних служб сім'ї. <p align="center">Семинар. Становище сім'ї у процесі соціо-економічних і культурних перетворень в Україні</p> <p align="center">План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> Соціологічний аналіз змін в інституції сім'ї під впливом соціально-економічних (ринкових), політичних, соціокультурних перетворень. 	<p align="center">2</p> <p align="center">2</p>	<p align="center">0-5</p>

<p>ти державну сімейну політики; тлумачити та застосовувати чинне законодавство України у сфері регулювання сімейного життя; застосовувати соціологічний підхід до аналізу сімейної проблематики.</p>	<p>2. Соціальні права сім'ї. 3. Становище сімей в Україні: моніторинг.</p> <p>Завдання для самостійної роботи</p> <p>1. <i>Провести кейс метод в групі на тему: «Специфіка функціонування сім'ї в різних соціальних групах».</i></p> <p>2. <i>Виконайте творче завдання на тему: «Роль Державної соціальної служби для сім'ї».</i></p> <p>Список рекомендованих джерел</p> <p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий. 13, 15, 18, 21, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	6	
<p>Знати: основні етапи формування і розвитку сімейно-шлюбних відносин; характерні риси повного і неповного життєвого циклу сім'ї; методи дослідження життєвого циклу сім'ї.</p> <p>Вміти: конструювати життєвий цикл сім'ї; характеризувати основні підходи до</p>	<p>Тема 5. Життєвий цикл сім'ї</p> <p>Лекція. Етапи розвитку сімейно-шлюбних відносин</p> <p>План лекції</p> <p>1. Поняття життєвого циклу сім'ї та критерії його конструювання. 2. Основні етапи формування і розвитку сімейно-шлюбних відносин. 3. Неповнота життєвого циклу сім'ї.</p> <p>Семінар. Підходи та методи дослідження життєвого циклу сім'ї</p> <p>План семінару</p> <p>1. Основні етапи розвитку сім'ї. 2. Основні підходи до визначення поняття «молода сім'я». 3. Методи дослідження життєвого циклу сім'ї.</p> <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <p>1. <i>Вивчення життєвого циклу сімей за допомогою методу життєвих історій сімей (методу сімейних біографій).</i></p> <p>2. <i>Підготувати доповідь на тему: «Особливості дошлюбного періоду розвитку сімейно-шлюбних відносин».</i></p>	2 2 6	0-4

<p>визначення поняття «молода сім'я»; застосовувати методи дослідження життєвого циклу сім'ї.</p>	<p align="center">Список рекомендованих джерел</p> <p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 14, 18, 20, 21, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>		
<p>Знати: особливості сімейної поведінки та її різновиди; чинники шлюбного вибору; теорії планування сім'ї та народжуваності.</p> <p>Вміти: тлумачити чинники шлюбного вибору; аналізувати, сучасні тенденції в шлюбній поведінці; використовувати понятійно-категоріальний апарат сімейної політики для аналізу соціальних явищ.</p>	<p align="center">Тема 6. Основні типи сімейної поведінки</p> <p align="center">Лекція. Різновиди поведінки особистості в сім'ї</p> <p>1. Сімейна поведінка особистості та її різновиди. 2. Поняття шлюбної поведінки та шлюбного вибору. Чинники шлюбного вибору. 3. Дошлюбні та шлюбні фактори, які зміцнюють чи дестабілізують сім'ю.</p> <p align="center">Семінар. Теорії планування сім'ї та причини розлучень</p> <p align="center">План семінару</p> <p>1. Основні теорії планування сім'ї та народжуваності. 2. Сучасні тенденції в шлюбній поведінці. 3. Припинення шлюбу (розлучення).</p> <p align="center">Завдання для самостійної роботи студента</p> <p>1. <i>Дискусія на тему: «Шлюбний контракт: «за» і «проти».</i> 2. <i>Виконайте творче завдання на тему: «Наслідки розлучення для членів сім'ї».</i></p> <p align="center">Список рекомендованих джерел</p> <p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 8, 10, 15, 20, 21, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	<p align="center">2</p> <p align="center">2</p> <p align="center">6</p>	<p align="center">0-4</p>
<p>Знати: базові засади</p>	<p align="center">Тема 7. Дозвілля сім'ї</p> <p align="center">Лекція. Поняття, види та функції сімейного дозвілля</p>	<p align="center">2</p>	

<p>становлення та розвитку сімейного дозвілля в Україні; види, форми, напрями, функції сімейного дозвілля.</p> <p>Вміти: застосовувати соціологічні знання, вміння та навички у міждисциплінарних дослідженнях ; характеризувати соціокультурний потенціал сімейного дозвілля і його виховне значення.</p>	<p align="center">План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика дозвілля і дозвілєвої діяльності (поняття, концепції, структура, принципи, функції, види та специфічні ознаки дозвілля). 2. Соціально-виховне значення дозвілєвої діяльності дітей, підлітків та молоді. 3. Напрями, форми, методи соціально-педагогічної діяльності сім'ї у сфері дозвілля. <p align="center">Семінар. Соціо-культурний аспект становлення і розвитку сімейного дозвілля в Україні</p> <p align="center">План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історичні аспекти становлення і розвитку сімейного дозвілля в Україні. 2. Вплив народних свят та обрядів на процес сімейного виховання. 3. Соціально-культурний потенціал сімейного дозвілля. <p align="center">Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати творче завдання на тему: «Найкращий вид дозвілля». 2. Дискусія на тему: «Фактори формування культури дозвілля». <p align="center">Список рекомендованих джерел</p> <p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 8, 10, 15, 20, 21, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	<p align="center">2</p>	<p align="center">0-4</p>
<p>Знати: причини залученості жінок до сфери суспільного виробництва; особливості зміни гендерних ролей в економічному</p>	<p align="center">Тема 8. Емансипація жінок і сім'я</p> <p align="center">Лекція. Гендерні ролі в сім'ї</p> <p align="center">План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія та причини залученості жінок у сферу суспільного виробництва. 2. Характеристика професійних та сімейно-побутових ролей сучасної жінки. 3. Гендерні ролі та гендерні стереотипи як причини існуючого поділу праці між статями. <p align="center">Семінар. Специфіка жіночої праці</p> <p align="center">План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Хатня праця, вільний час та розвиток особистості жінки. 	<p align="center">2</p>	<p align="center">0-4</p>

<p>житті суспільства.</p> <p>Вміти: аналізувати сучасні тенденції гендерної сегрегації праці; характеризувати роль жінки в сім'ї; визначати гендерні стереотипи існуючого поділу праці між статтями і методи їх спростування.</p>	<p>2. Галузева та професійна діяльність жінок. 3. Ставлення жінки до ринкових відносин. Жіноче безробіття.</p> <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <p>1. <i>Ігрові вправи: «Жінка і роботодавець: права і обов'язки у світлі законодавчого захисту материнства».</i></p> <p>2. <i>Дискусія на тему: «Допомога жінці та сім'ї з боку суспільства – важлива умова зростання економічного та політичного потенціалу суспільства».</i></p> <p>Список рекомендованих джерел</p> <p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 8, 10, 17, 18, 19, 20, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	6	
<p>Знати: основні тенденції розвитку сучасної сім'ї; стереотипи щодо розподілу домашніх обов'язків; новітні методи збору та аналізу соціологічної інформації для вирішення проблем із насильством у сім'ях.</p>	<p>Тема 9. Сучасна сім'я: проблеми та перспективи</p> <p>Лекція. Основні тенденції розвитку сучасної сім'ї</p> <p>1. Тенденції розвитку сучасної сім'ї. 2. Соціальні фактори кризи сучасної сім'ї. 3. Проблеми насильства в сучасній сім'ї: види, причини та шляхи вирішення.</p> <p>Семінар. Сімейні конфлікти та особливості взаємовідносин колишнього подружжя</p> <p>План семінару</p> <p>1. Сімейні конфлікти, їх причини та шляхи вирішення. 2. Стереотипи щодо розподілу домашніх обов'язків та догляду за дітьми. 3. Взаємовідносини колишнього подружжя, батьків та дітей.</p> <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <p>1. <i>Дискусія на тему «Альтернативні варіанти шлюбу та сім'ї: гомосексуалізм, груповий шлюб, співжиття».</i></p>	2 2 10	0-4

<p>Вміти: аналізувати, інтерпретувати та представляти числові й нечислові дані проблем насильства у сім'ях; здійснювати соціологічний критичний аналіз причин сімейних конфліктів.</p>	<p>2. Підготувати презентацію на тему «Проблема самотніх людей».</p> <p>Список рекомендованих джерел Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 8, 16, 20, 21, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>		
<p>Знати: об'єкт, предмет, основні поняття соціології молоді; зміст процесів життєвого, соціального, політичного, професійного та економічного самовизначенн я молоді.</p> <p>Вміти: пояснити основні проблеми соціології молоді; використовув ати новітні методи збору та аналізу соціологічної</p>	<p>Тема 10. Соціологія молоді як наука Лекція. Сутність соціологічного підходу до вивчення проблем молоді План лекції</p> <p>1. Об'єкт соціології молоді, її проблематика, підходи, напрями, рівні та специфіка соціологічного підходу до вивчення молодіжних проблем. 2. Сутність та зміст процесів життєвого, соціального, політичного, професійного та економічного самовизначення молоді. 3. Зв'язок соціології молоді з іншими галузевими соціологіями та науками.</p> <p>Семінар. Основні напрями дослідження соціології молоді План семінару</p> <p>1. Основні проблеми соціології молоді. 2. Нерозвиненість соціології молоді в СРСР та причини її кризи. 3. Проблема узагальнюючих оцінок положення молоді у вітчизняній практиці досліджень.</p> <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <p>1. Аналіз та обговорення найактуальніших молодіжних проблем сучасності (за вибором студентів). 2. Підготувати доповідь на тему: «Шляхи</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>6</p>	<p>0-4</p>

<p>інформації для вирішення базових молодіжних проблем.</p>	<p><i>розвитку соціології молоді в Україні на сучасному етапі».</i></p> <p>Список рекомендованих джерел Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 11, 14, 15, 16, 18, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>		
<p>Знати: мету, завдання, значення освіти для розвитку суспільства і формування громадянських якостей та життєвої позиції особистості; етнокультурні і особливості освітнього процесу в Україні і його вплив на розвиток суспільства.</p> <p>Вміти: застосовувати сучасні методи соціологічного аналізу ефективності освіти в Україні; порівнювати якість освітнього процесу в</p>	<p>Тема 11. Молодіжна освіта та професійна самореалізація Лекція. Місце і роль освіти у процесі виховання молоді Планлекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль та значення освіти для розвитку суспільства і формування громадянських якостей та життєвої позиції особистості. 2. Освіта та виховання: діалектика взаємозв'язку в процесі соціалізації особистості, в підготовці молоді до соціально-професійних ролей. 3. Освітні та професійні плани школярів та ціннісні орієнтації студентів. <p>Семінар. Освіта в системі ціннісних орієнтирів молоді План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи історико-соціологічного аналізу освіти. 2. Освіта як соціальне явище, її мета, завдання, функції. 3. Етнокультурні принципи освіти та виховання в Україні. <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Виступ з доповіддю на тему: «Вплив Західної освіти на українське суспільство» та її подальше обговорення.</i> 2. <i>Дискусія на тему: «Професійна самореалізація молоді в Україні: теорія та реалії».</i> <p>Список рекомендованих джерел Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 14, 15, 16, 18, 19, 20. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>6</p>	<p>0-5</p>

<p>країнах світу і його вплив на молодь.</p>			
<p>Знати: загальну соціально-демографічну ситуацію в Україні та провідних країнах світу; стан молодіжної популяції в містах та селах; частку молоді у віковій структурі населення світу.</p> <p>Вміти: аналізувати соціально-демографічний вимір молоді в світі та в сучасній Україні; застосовувати соціологічні знання, вміння і навички під час дослідження молоді у демографічному вимірі.</p>	<p>Тема 12. Молодь у демографічному вимірі Лекція. Соціально-демографічна ситуація в Україні Планлекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-демографічний вимір молоді в світі та в сучасній Україні. 2. Стан молодіжної популяції в містах та селах в світі. 3. Загальна соціально-демографічна ситуація і статева структура молоді в Україні. <p>Семинар. Місце і роль молоді у віковій структурі населення світу План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення зміни та перспективи молодіжної популяції в головних регіонах світу. 2. Чоловіча та жіноча частини молодіжної популяції. Подружній статус та створення сім'ї. 3. Кількісні характеристики молоді у віковій структурі населення світу. <p>Завдання для самостійної роботи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати доповідь на тему: «Особливості соціологічного виміру соціально-демографічних процесів української молодіжної популяції». 2. Круглий стіл на тему: «Молодіжні міграційні процеси в світі та в сучасній Україні». <p>Список рекомендованих джерел Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>6</p>	<p>0-5</p>
<p>Знати: природу, сутність, типи та інструменти вимірювання</p>	<p>Тема 13. Соціалізація, соціальне самопочуття та соціальна мобільність молоді Лекція. Особливості процесу соціалізації молоді Планлекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність, фактори і стадії процесу соціалізації 	<p>2</p>	

<p>соціалізаційної норми; стадії процесу соціалізації; особливості соціальної мобільності сучасної української молоді.</p> <p>Вміти: обґрунтувати і поняття соціалізаційної норми; порівнювати переваги і обмеження соціальної мобільності молоді; з'ясувати роль та значення агентів і інститутів соціалізації молоді.</p>	<p>молоді, процес становлення особистості.</p> <p>2. Стадії процесу соціалізації, процес становлення особистості.</p> <p>3. Агенти та інститути соціалізації молоді.</p> <p style="text-align: center;">Семінар. Соціальна мобільність молоді</p> <p style="text-align: center;">План семінару</p> <p>1. Поняття соціалізаційної норми (її природа, сутність, типи та структурування).</p> <p>2. Соціалізація та соціальний контроль. Конформізм, самосвідомість та ресоціалізація.</p> <p>3. Соціальна мобільність сучасної української молоді.</p> <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи студента</p> <p>1. <i>Дискусія на тему: «Розбалансованість соціалізації української молоді».</i></p> <p>2. <i>Дайте порівняльну характеристику теорій соціалізації: Парадигмальні відмінності теорій соціалізації. Марксистське розуміння соціалізації. Соціалізаційні теорії Е.Дюркгейма, Г.Тарда, Т.Парсонса, П.Сорокіна, Р.Мертонна, Дж.Дьюї. Інтераціоналістські концепції соціалізації. Психологічне трактування соціалізації. Трактування соціалізації з позицій розуміючої соціології. Трактування соціалізації в сучасних соціологічних теоріях (Е.Еріксон, Е.Фромм, В.Франкл). Позиція І.Кона. Дискусія Піаже-Виготський. Результативність соціалізації: точка зору П.Бурд'є.</i></p> <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел</p> <p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.</p> <p>Додатковий: 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22.</p> <p>Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">0-5</p> <p style="text-align: center;">6</p>	<p style="text-align: center;">0-5</p>
<p>Знати: основні тенденції зміни історичних типів сім'ї; фактори</p>	<p style="text-align: center;">Тема 14. Молодіжна сім'я як предмет соціологічного та соціально-психологічного дослідження</p> <p style="text-align: center;">Лекція. Перспективи розвитку сучасної молодіжної сім'ї</p> <p style="text-align: center;">Планлекції</p> <p>1. Місце сім'ї в системі життєвих цінностей,</p>	<p style="text-align: center;">2</p>	

<p>забезпечення стабільності молодіжної сім'ї; соціокультурні аспекти сексуальності.</p> <p>Вміти: визначати перспективи розвитку сім'ї; аналізувати соціально-економічні та психологічні проблеми молодого українського подружжя; характеризувати репродуктивні орієнтації та репродуктивну поведінку молодого подружжя в Україні.</p>	<p>стан та перспективи розвитку сім'ї, її структуральні особливості.</p> <p>2. Тенденції зміни історичних типів сім'ї, фактори, що впливають на її стабільність.</p> <p>3. Соціально-економічні та психологічні проблеми молодого українського подружжя. Критичні концепції сучасної сім'ї.</p> <p style="text-align: center;">Семинар. Шлюб та розлучення в українській молодіжній сім'ї План семінару</p> <p>1. Репродуктивні орієнтації та репродуктивна поведінка молодого подружжя в Україні.</p> <p>2. Специфіка молодіжної шлюбності та розлучень в Україні.</p> <p>3. Принципи, що визначають відношення суспільства до сексуальності. Соціокультурні аспекти сексуальності.</p> <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи студента</p> <p>1. <i>Дискусія на тему: «Підліткова сексуальна поведінка».</i></p> <p>2. <i>Підготувати доповідь на тему: «Традиційні сексуальні стереотипи» та її подальше обговорення.</i></p> <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел</p> <p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.</p> <p>Додатковий: 12, 14, 16, 18, 22.</p> <p>Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">6</p>	<p style="text-align: center;">0-5</p>
<p>Знати: ціннісні орієнтації, потреби та системи цінностей сучасної молоді; основні проблеми на шляху прищеплення</p>	<p style="text-align: center;">Тема 15. Ціннісні орієнтації, культурні потреби та духовний світ молоді Лекція. Система цінностей сучасної молоді План лекції</p> <p>1. Ціннісні орієнтації та системи цінностей молоді, їх сутність та особливості формування.</p> <p>2. Соціально-психологічний феномен духовності як інтегральний показник соціалізації особистості, формування її моральних цінностей та життєвої позиції.</p> <p>3. Суспільство та культура: її сфери, риси, складові, форми та різновиди.</p>	<p style="text-align: center;">2</p>	

<p>молодому поколінню політичної культури і громадянськості.</p> <p>Вміти: аналізувати процеси виховання молоді; визначати основні матеріальні і духовні потреби молоді; характеризувати проблеми формування моральних цінностей та життєвої позиції молоді.</p>	<p align="center">Семінар. Соціологічні аспекти виховання молоді</p> <p align="center">План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ціннісні орієнтації та потреби молоді, їх роль в досягненні життєвих планів юнаків та дівчат. 2. Соціологічні проблеми становлення громадянськості, виховання національної самосвідомості, політичної культури молоді. 3. Релігійність молоді як предмет соціологічного дослідження. <p align="center">Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Дискусія на тему: «Трансформація ціннісних орієнтацій молоді на початку ХХІ ст.».</i> 2. <i>Підготувати доповідь на тему: «Потреби молоді як основний стимул до діяльності в інтересах саморозвитку та самовдосконалення» та її подальше обговорення.</i> <p align="center">Список рекомендованих джерел</p> <p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 12, 14, 16, 18, 20, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	<p align="center">2</p> <p align="center">8</p>	<p align="center">0-5</p>
<p>Знати: сутність та значення субкультури; основні тенденції розвитку субкультури; культурні запити української молоді.</p> <p>Вміти: визначати соціально-психологічний вплив</p>	<p align="center">Тема 16. Молодіжна субкультура та контркультура у світі та в сучасній Україні</p> <p align="center">Лекція. Молодіжний світогляд і субкультура</p> <p align="center">План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості молодіжної субкультури. Контркультурні риси молодіжної субкультури. 2. Соціально-психологічні проблеми впливу сучасного масового мистецтва на молодь. 3. Тенденції дегуманізації та деморалізації змісту молодіжного мистецтва <p align="center">Семінар. Вплив субкультури на духовний розвиток української молоді</p> <p align="center">План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Факторна обумовленість молодіжної субкультури. 2. Культурні запити української молоді 3. Особливості прояву світових процесів розвитку субкультур в Україні. 	<p align="center">2</p> <p align="center">2</p>	<p align="center">0-4</p>

<p>субкультур на молодь; порівнювати переваги та обмеження різних субкультур.</p>	<p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи студента</p> <p>1. Дискусія на тему: «Специфіка соціокультурної ситуації в Україні».</p> <p>2. Підготувати презентацію на тему: «Культурні запити української молоді».</p> <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел</p> <p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.</p> <p>Додатковий: 12, 14, 16, 18, 19, 22.</p> <p>Інтернет-ресурси: 23-31.</p>	<p style="text-align: center;">6</p>	
<p>Знати: основні соціологічні проблеми ринкової економіки та економічної поведінки молоді; характерні особливості професійного самовизначення молоді; соціально-економічні наслідки молодіжного безробіття.</p> <p>Вміти: визначати зміни в ціннісних орієнтаціях, трудовій моралі, економічній свідомості та поведінці сучасної української молоді;</p>	<p>Тема 17. Молодь у сфері праці та зайнятості. Молодіжне безробіття</p> <p>Лекція. Молодь та проблеми ринкової економіки Планлекції</p> <p>1. Характеристика головних соціологічних проблем ринкової економіки, ринкових трансформацій та економічної поведінки молоді посттоталітарних країн на ринку праці.</p> <p>2. Характерні особливості професійного самовизначення молоді.</p> <p>3. Молодіжне безробіття та його соціально-економічні наслідки.</p> <p>Семинар. Особливості підготовки молоді до трудової діяльності План семінару</p> <p>1. Зміни в ціннісних орієнтаціях, трудовій моралі, економічній свідомості та поведінці сучасної української молоді.</p> <p>2. Практичні аспекти підготовки молоді до праці. Адаптація молоді на виробництві.</p> <p>3. Структура зайнятості та сучасний розподіл молоді в сфері виробництва, торгівлі, обслуговування.</p> <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи студента</p> <p>1. Дискусія на тему: «Заходи, спрямовані на вирішення проблем молодіжної зайнятості, та міжнародний досвід в цьому».</p> <p>2.Круглий стіл на тему: «Умови адаптації молоді до ринкових відносин».</p> <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">6</p>	<p style="text-align: center;">0-4</p>

<p>аналізувати структуру зайнятості та сучасний розподіл молоді в сфері виробництва, торгівлі, обслуговування.</p>	<p>Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 12, 14, 16, 18, 19, 20, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p>		
<p>Знати: нормативно-правові норми регулювання політики України у сфері протидії розвитку молодіжної злочинності; основні причини девіантної та делінквентної поведінки молоді.</p> <p>Вміти: самостійно формулювати мету, ставити конкретні задачі наукових досліджень особливостей злочинної поведінки молоді; з'ясувати та усунути причини девіантної поведінки молоді.</p>	<p>Тема 18. Негативні явища в молодіжному середовищі. Девіантна та делінквентна поведінка молоді Лекція. Девіантна поведінка в молодіжному середовищі План лекції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Девіантна поведінка молоді та молодіжна злочинність в світі і в сучасній Україні. 2. Форми девіантної поведінки молоді. 3. Підліткова та молодіжна злочинність в Україні. <p>Семінар. Молодіжна злочинність в Україні План семінару</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кримінологічні теорії злочинності 2. Причини зростання злочинності серед неповнолітніх. 3. Заходи протидії молодіжній злочинності в Україні. <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Дискусія на тему: «Релігійні угруповання деструктивних культур та їх вплив на молодь».</i> 2. <i>Підготувати доповідь на тему: «Типологія членів молодіжних угруповань» та її подальше обговорення.</i> <p>Список рекомендованих джерел Основний: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Додатковий: 12, 14, 16, 18, 21, 22. Інтернет-ресурси: 23-31.</p> <p>Модульний контроль</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>6</p>	<p>0-4</p> <p>20</p>

Разом		180	100
Підсумковий результат - екзамен			

* Курсивом визначено інтерактивні завдання з навчальної дисципліни «Соціологія сім'ї та молоді».

V. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. *Бабенко Н. Б. Соціологія сім'ї: Навч. посіб. / Бабенко Н. Б. – К.: ДАКККиМ, 2014. – 220 с.*
2. *Богомаз К. Ю. Соціологія молоді: Навчальний посібник / К. Ю. Богомаз, І. І. Мачуліна, Л. М. Сорокіна. – Дніпродзержинськ: Вид-во ДДТУ, 2015. – 358 с.*
3. *Вакуленко С. М. Соціологія сім'ї: Навч.-метод. посіб. / Вакуленко С. М. – Харків, 2014. – 180 с.*
4. *Лукашевич М. П. Соціологія. Загальний курс / Лукашевич М. П., Туленков М. В.. – К., 2016. – 210 с.*
5. *Лукашевич М.П. Соціологія сім'ї: теорія і практика : навч. посібник / Лукашевич М.П. – К., ІПК ДСЗУ, 2012. – 186 с.*
6. *Медіна Т. В. Соціологія сім'ї: Навч. посіб. / Медіна Т. В. – Чернівці, Рута, 2016. – 195 с.*
7. *Соціологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / [В. Г. Городяненко, О. В. Гілюн, А. В. Демічева та ін.]; За ред. В. Г. Городяненка. [2-е вид.]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2014. – 560 с.*

Додатковий

8. *Гавриленко І.М. Соціологія. Кн. 1. Соціальна статика : навч.посібник. – К., КНУ ім. Тараса Шевченка, 2000. – 336 с.*
9. *Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства / Г. Алексєєва. – К., 2003. – 129 с.*
10. *Глазунов С. В. Соціологія сім'ї: Навч. посіб. для студ. / Глазунов С. В. – Д., 2000. – 223 с.*
11. *Головатий М. Ф. Державна молодіжна політика як феномен соціального розвитку і нова парадигма державотворення у країнах перехідного стану / М. Ф. Головатий // Український соціум. – 2002. – № 1. – С. 18-27*
12. *Голод С. И. Семья и брак: историко-социологический анализ / Голод С. И. – Минск, 1998. – 272 с.*
13. *Дворецька Г.В. Соціологія : навч.посібник / Дворецька Г.В. – К., 2002. – 244 с.*
14. *Друзь Е. В. Социальное положение женщины в обществе / Друзь Е. В. – Х., 2001. – 424 с.*
15. *Лавріненко Н.В. Структура сучасної української сім'ї та сімейні цінності // Українське суспільство 1992-2011. Соціологічний моніторинг / За ред. Ворони, М. Шульги. – К.: ІС НАНУ, 2011 – 636 с.*
16. *Лисовский В. Т. Молодежь: Любовь. Брак. Семья. Социологическое исследование / Лисовский В. Т. – Минск: Наука, 2003. – 368 с.*
17. *Лісовий В.М. Сучасна українська сім'я: медико-соціальні аспекти: монографія / Лісовий В.М. – Харків : Майдан, 2009. – 268 с.*
18. *Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти / За ред. Е. М. Лібанової. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. – 248 с.*
19. *Піча В.М. Соціологія сім'ї / Піча В.М. – Львів, 1995. – 293 с.*

20. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / За ред. І.Д. Звереві – К., 2003. – 256 с.
21. Patterson A. Teenage Sociology / Alexander Patterson. – Xlibris, Corp., 2011. – 48 p.
22. Garland W. D. The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society / David W. Garland. – University of Chicago Press, 2002. – 336 p.

Інтернет-ресурси

23. Библиотека учебной литературы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sbiblio.com/biblio/default.aspx>
24. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2009- 2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=41-2009-%EF>.
25. ДІСМП [Електронний ресурс] // «ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики»» ©2007-2019. – Режим доступу: www.dismp.gov.ua
26. Кляпець О. Шлюбна залежність як чинник емоційного вигорання в сім'ї [Електронний ресурс] // Соціальна психологія. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua>
27. Кон И. Социологическая психология [Електронний ресурс] // Библиотека Гумер. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/konsp/14.php
28. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
29. Осокіна Ю. Ювенологія: становлення нової інтегративної науки [Електронний ресурс] / Ю. Осокіна / Вісник Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту: Науково-практичний журнал. – 2010. - № 1-2. – С. 137 – 142. – Режим доступу : <http://www.dipsm.org.ua/files/2010/09/visnyk.pdf>
30. Презентація дослідницьких проектів Інститутом соціології НАН України [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.csep.kiev.ua>
31. Соціологія дитинства [Електронний ресурс] // Пилипенко В.Є., Попова І.М., Танчер В.В. та ін. Спеціальні та галузеві соціології: Навч. посіб. - 2-е вид. – К.: ПЦ «Фоліант», 2007. – С. 270-307. – Режим доступу : <http://sociolog.od.ua/index.php/nauch-nasledie/1969-2008/14-sociologiadetstva.html>

*курсив – визначено джерела та літературу яка наявна в бібліотеці КНТЕУ.